

MYCKET BETE ÅT EKO-KON

Inom ekologisk mjölkproduktion ska betet inte enbart ge korna motion, utan också hälften av grovfodret. Att beta är ett naturligt beteende för kon, som hon också mår bra av.

För ekologiska mjölkkor ska betet stå för minst hälften av grovfoderintaget under den lagstadgade betesperioden. KRAV har i sina regler preciserat det till minst 6 kg ts per dygn. För den mjölkproducent som inte är van att använda betet som utfodring, utan främst som motion, kan detta kräva en hel del åtgärder för att fungera.

Många producenter tycker att det låter mycket och svårt. Men faktum är att 6 kg ts bete inte är mer än 25–30 % av den dagliga utfodringen eftersom 40–50 % av kornas foder får bestå av kraftfoder.

Att få en fungerande betesdrift har inte blivit lättare av att besättningarna blir allt större, och att betesarealerna därmed måste utvidgas och kan hamna ganska långt från mjölkningsstallet. Även den allt vanligare robot-mjölkningsen kan kräva kreativa åtgärder för att få korna att gå hem till roboten. Vanliga problem är att det kan vara svårt att få hem korna till mjölkningen i början av säsongen när gräset är gott och fräscht. Senare under sommaren, när betet blir sämre, kan det tvärtom vara svårt att få korna att äta tillräckligt mycket ute.

Bete brukar främst ses som fysisk friskvård för korna, eftersom det är bra för ben och klövar. Därför säger också KRAV-reglerna att korna ska gå ute under en längre tid än bara betesperioden, men då finns inga krav på mängden betat foder. Inom ekologisk mjölkproduktion anser man även att det är viktigt att betet utgör en del av foderintaget och därför finns regler om detta under betesperioden. Skälet till detta är flera.

Att idisslare ska utnyttjas inom sin ekologiska nisch och producera kött och mjölk på en stor andel grovfoder är en ekologisk grundbult, och att djuren ska få äta och söka föda

så naturligt som möjligt är en annan. Det naturliga beteendet för en ko är att ägna lång tid åt att söka föda och äta och får hon inte göra det, kan hon bli stressad och utveckla störda beteenden.

Att låta korna hämta sitt eget foder är också resurssnålt och klimatsmart, samtidigt som betande kor också ökar den biologiska mångfalden.

Och inte minst så är betet ett väldigt viktigt mervärde gentemot konsument.

Betesdrift kräver yrkeskunskap och engagemang för att fungera, precis som all annan lantbruksproduktion. Bete har blivit en bortglömd resurs som inte bara är bra för kon och den biologiska mångfalden utan också kan bidra positivt till ekonomin när kraftfoder och fossilenergi blir dyrare. ●

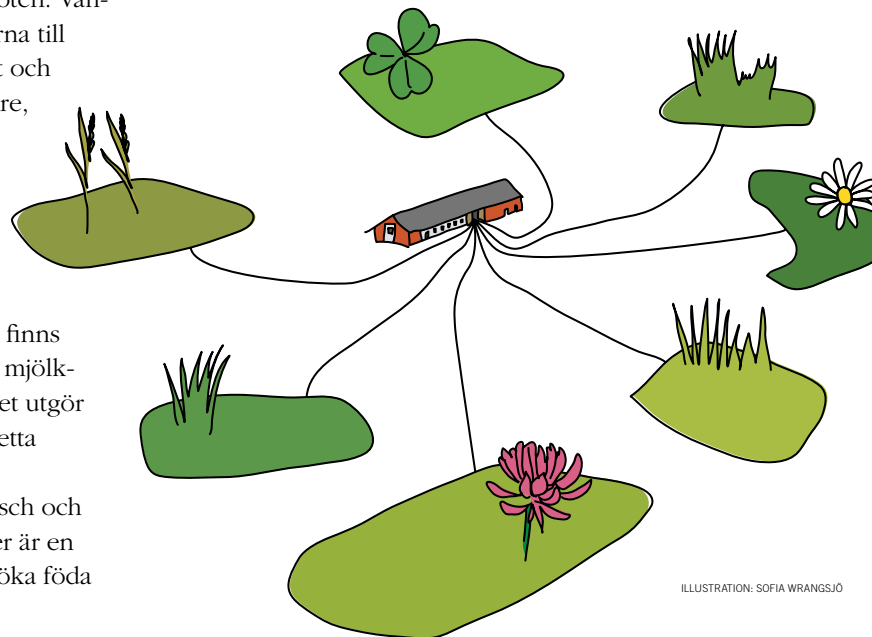

ILLUSTRATION: SOFIA WRANGSJÖ

SÅ HÄR GÖR VI ...

BENGT, BIRGER OCH BO HEDBERG

*Västanås Gård, Kristinehamn
180 kor, lösdrift och robot*

Gården har en svår arrondering. Betet ligger 800 meter från gården och drivningen går förbi både en ravin och en skogskulle. Korna får fösa från lagården och ut på betet på förmiddagen och hämtas hem på eftermiddagen. På kvällen går de själva.

– Men vi föser dem mindre nu än när vi hade mjölkningsgrop. Det hade jag inte trott, men så är det. Vi har just nu 2,4 mjölkningar per ko och det tycker jag är bra, säger Birger Hedberg.

Att fösa djuren fram och tillbaka är något som han menar att de får leva med. Gården ligger ju där den ligger.

Hedbergs delar inte in betet i fällor, utan putsar betet regelbundet så att det finns nyputsat och gammalt bete på en och samma gång.

MATS JOHANSSON

*Bläckestad Gård, Mjölby
320 kor, varav 260 mjölkande
Lösdrift & robot*

Korna delas in i två grupper och släpps ut tidigt på säsongen innan det finns

tillräckligt att äta. Då är korna mer motiverade att gå ut och in och kommer snabbt in i en rytm. De får inget vatten ute på betet i början av betesperioden, om det inte är väldigt varmt. Det gör dem mer benägna att gå in. En hämning per dag brukar det dock bli.

Betet är indelat i tolv smala fällor, eftersom Mats Johansson tycker att korna lätt blir ståendes om fällorna är fyrkantiga. Likaså är det viktigt med smala drivgångar för att få trafiken att flyta.

– Betet är ju viktigt, det märker man på dem och de klarar av att äta mer än hälften av grovfodret ute, men det kan vara svårt i perioder av torka. Då får vi vattna, säger han.

HÅKAN OCH KARIN SKÄRBY

Framnäs Gärd, Kisa 80 mjölkkor, lösdrift och robot

Korna släpps ut redan i mitten av april för att de ska lära sig att gå hem igen.

– Ju mindre foder man ger dem inne, desto flitigare går de ut. Under sommaren när betet är bra, äter de cirka 8 kg ts och vi har inte tappat i mjölkproduktion, säger Håkan Skärby.

Betet är indelat i två stora långsträckta fällor, men korna behöver sällan hämtas. I stället kör de ut fodervagnen på räls till rastgården två gånger om dagen och när korna hör detta, så kommer de gåendes. Hjälper inte det så ropar de på korna eller tar vallhunden till hjälp.

Tittar jag på ekonomin ser jag att betesdriften ger oss ett bra resultat. Vi sparar drygt en krona per kg ts under betesperioden.

FOTO: LASSE HEIDENBERGER/MEDIA

ROBOTMJÖLKNING OCH BETE

Att kombinera mjölkningsrobot med betesproduktion ställer ytterligare krav på genomtänkta lösningar och rutiner.

Margaretha Dablgren, ekologisk rådgivare hos LG Husdjurstjänst i Linköping, har studerat hur betesdriften fungerar i kombination med mjölkningsrobot.

– Det finns lika många lösningar på detta som det finns bönder, och de som lyckas bäst är de som har rutiner och ett intresse för att få betesdriften att fungera. Det gäller att ha djuröga och vara observant på när betet börjar ta slut, säger hon.

En viktig rutin är att gå igenom besättningen ett par gånger per dag för att se vilka som har mjölkat eller inte. En mjölkproducent som hon besökte arbetade med två olika fällor och ett grindsystem för att lättare kunna se vilka kor som inte hade mjölkats. Efter första mjölkningen i roboten styrdes korna ut till fälla 1. Vid ett visst klockslag, styrdes korna i stället ut till fälla 2. De kor som efter den tidpunkten fortfarande befann sig i fälla 1 hade inte varit inne hos roboten för en andra mjölkning.

– Man får nog räkna med att fösa lite, även om det finns de som klarar sig från detta, men generellt är det mer arbete på sommaren än på vintern för dem som har robot.

Vid nybygge är det viktigt att lagården placeras så nära betet som möjligt, så att korna inne i lagården kan se ut till den övriga flokken på bete, vilket motiverar dem att också gå ut. Kor gillar nämligen att vara tillsammans. Likaså är det viktigt att placera roboten så att korna kan gå direkt ut på betet efter att de är mjölkade.

Det är också viktigt att släppa ut korna så tidigt som möjligt på våren, helst innan det finns något bete, för då lär de sig att gå hem och det är en rutin som de sedan behåller. När gräset sedan börjar växa, måste man våga minska fodret på foderbordet.

Finns det någon gräns för hur stora besättningar man kan ha och ändå få betet att fungera?

– Nej, det tror jag inte. Det beror på hur man bygger, hur man delar in korna och vilka andra lösningar man hittar på.

§ KRAV-regeln säger

Betet ska under betesperioden utgöra minst hälften av grovfoderintaget, vilket innebär 6 kg ts per dygn. För mjölkkor, som även får utfodras med kraftfoder, innebär detta att betet utgör minst 25–30 procent av det totala foderintaget. (Betesperioden varierar mellan två och fyra månader, beroende på var i landet gården ligger.)

Utöver betesperioden ska djuren också ha en s k utevistelseperiod. Under den finns det inga särskilda regler för näringsintaget från betet och det räcker med att djuren är ute något pass per dag.

! Några tips

- Släpp ut korna tidigt på våren, gärna innan det finns gräs. Då lär de sig att gå hem, en bra rutin som de sedan behåller.
- Drivningsgångarna ska vara så raka som möjligt och gärna "tvåfiliga", en för utfart och en för infart, så att kotrafiken flyter. Flera mjölkproducenter föredrar också smala drivgångar så att inte djuren blir stående
- Betet måste putsas och skötas så att det hålls i god trim och är smakligt.
- Våga minska på kraftfodret.
- Så in rajgräs eller andra grässorter så att det finns nytt bete i slutet av sommaren när betena blir sämre.
- Lägg hö eller ensilage på foderbordet på kvällarna. Det ger en bra koll på hur mycket korna har lyckats beta under dagen.
- Ha is i magen och börja inte omedelbart hämta kor som behöver mjölkas. Börjar man hämta är risken stor att de blir vana vid detta.

Fler exemplar av det här bladet kan beställas från Isabel Moretti på LRF via epost: isabel.moretti@lrf.se
Det går också att skriva ut från Ekologiska Lantbrukarnas hemsida på länken <http://ekolantbruk.se/mereke>

DETTA INSPIRATIONSBLAD ÄR FRAMTAGET I ETT SAMARBETE MELLAN

REDAKTÖR: LENA KARLSSON GRAFISK FORM: BIRGER OLSSON TRYCK: KRINGEL-OFFSET SÖDERTÄLJE 2009